

Asia: VN/19831/2023

Työrauhalainsäädännön kehittäminen - luonnos hallituksen esitykseksi työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) pitää työrauhalainsäädännön uudistamista koskevaa esitystä pääsääntöisesti kannatettavana. Työrauhaa koskeva lainsäädäntö on varsin ikääntynyttä ja uudistamiselle on nyt suuri tarve.

ETL pitää poliittisten sekä myötätuntotyötaisteluiden rajoittamiseen ja ennakoilmoitusvelvollisuuteen sekä lainvastaisten työtaisteluiden seuraamuksiin liittyviä ehdotuksia lähtökohtaisesti oikeansuuntaisina. Poliittiseen päätöksentekoon tulisi vaikuttaa vaaleilla ja muilla demokraattisen osallistumisen mahdollisuuksilla, ei työtaisteluilla. Myötätuntotyötaisteluilla aiheutetaan usein suhteetonta vahinkoa ulkopuolisille tahoille. Lainvastaisten työtaisteluiden seuraamusten tulisi olla mitoitettu siten, että niillä olisi ennalta ehkäisevä vaikutus. Nämä kehityskohteet on esityksessä huomioitu.

Esityksessä on kuitenkin elintarvikealan näkökulmasta joitakin riittämättömiä kohtia. Elintarvikealan erityispiirteet huoltovarmuuden sekä eläinten hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta kriittisenä alana olisi kyettävä tunnistamaan paremmin. Lyhytaikaisetkin lakot voivat tuottaa elintarvikealalla suurta vahinkoa, sillä ne ovat omiaan heikentämään eläinten turvallisuutta ja hyvinvointia. Suomalaisen yhteiskunnan resilienssin kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että ruoan tuotanto ja jakelu sekä eläinten hyvinvointi ja turvallisuus pystytään takaamaan häiriöttömänä kaikissa tilanteissa.

Nykytilan ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arviointi

Esityksessä on arvioitu Suomen lainsäädännön ja oikeuskäytännön nykyistä tilaa pääosin kattavasti ja virheettömästi. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että laittomien työtaisteluiden osuus kaikista työtaisteluista arvioidaan liian pieneksi. ETL:n käsityksen mukaan laittomia työtaisteluja on arvioitua enemmän, ja ne aiheuttavat yritysten toiminnalle merkittäviä häiriöitä sekä huomattavia kustannuksia.

ETL:n jäsenyrityksilleen tekemän kyselyn mukaan uhkaukset laittomista työtaisteluista ja laittomat lakot heikentävät yritysten toimitusvarmuutta sekä aiheuttavat yrityksille kustannusten kasvua sekä liikevaihdon ja myyntikatteen menetyksiä. Lisäksi ne aiheuttavat häiriöitä asiakassuhteisiin sekä vaurioittavat Suomen maakuvaa ja voivat vaarantaa tehtaiden olemassaolon Suomessa. Erityisen huolissaan yritykset olivat lakkojen vaikutuksesta eläinten turvallisuuteen ja hyvinvointiin.

Yleisperustelut - luvut 3-6

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamismahdollisuudet

Kannatamme lainsäädäntöehdotusten päämääriä, eli häiriöttömiä työmarkkinoita, laittomien työtaisteluiden vähentämistä, poliittisista työtaisteluista johtuvien kustannusten ehkäisemistä sekä suhteettomien työtaisteluiden estämistä.

Esitetyt ehdotukset eivät kuitenkaan ole täysin riittäviä. Olisi ollut järkevää määritellä poliittisten lakkojen maksimikesto lyhyemmäksi ja laajentaa se koskemaan kaikkia poliittisia työtaisteluja yhtäläisesti. Suhteettomien myötätuntotyötaisteluiden rajoitusten pitäisi olla nykyistä laajempia. Laittomista työtaisteluista yksittäisille työntekijöille langetettavien seuraamusten käsittely yleisissä tuomioistuimissa työtuomioistuimen sijaan ei ole järkevää. Poliittisille työtaisteluille ja myötätuntotyötaisteluille esitetty ennakoilmoitusaika on liian lyhyt.

Lisäksi esitetyissä ehdotuksissa tulisi huomioida elintarvikeala huoltovarmuuden sekä eläinten terveyden ja turvallisuuden kannalta kriittisenä alana. Elintarvikealalla lyhyetkin lakot voivat suuren vahingon lisäksi heikentää eläinten turvallisuutta ja hyvinvointia. Lainsäädännöllä tulisi varmistaa, että ruoan tuotanto ja jakelu sekä eläinten hyvinvointi ja turvallisuus pystytään takaamaan häiriöttömänä kaikissa tilanteissa.

8 a§ [myötätuntotyötaistelun rajoitukset]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ETL pitää myötätuntotyötaisteluille esitettyjä rajoituksia lähtökohtaisesti kannatettavina. Myötätuntotyötaisteluilla aiheutetaan usein suhteettoman suurta vahinkoa työnantajille, joilla ei ole minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa myötätuntotaisteluiden tavoitteiden toteutumiseen.

Ehdotuksessa suhteettomuudelle asetetut edellytykset on kuitenkin ehdotuksessa asetettu liian korkealle. ETL:n näkemyksen mukaan epäsuhteelta ei pitäisi edellyttää ilmeisyyttä.

Suhteettomuusarvioinnissa tulisi arvioida työtaistelusta aiheutuvia haittoja kokonaisuutena. Lakiehdotuksessa tulisi huomioida, että suhteettomuuden kynnyksen tulisi olla huomattavasti tavanomaista alempi erityisesti huoltovarmuuskriittisillä aloilla eli esimerkiksi elintarviketeollisuudessa. Lakiehdotuksessa tulisi erikseen säätää, että eläinten hyvinvointia ja turvallisuutta vaarantavat työtaistelut olisivat suhteettomia. Eläinten hyvinvointi ja turvallisuus on pystyttävä takaamaan häiriöttömänä kaikissa tilanteissa.

Lisäksi olisi huomioitava, että jos muille kuin tuettavan työtaistelun työnantajaosapuolelle aiheutetaan vahinkoa tai haittaa, joka olisi ollut vältettävissä työtaistelun tarkemmalla kohdistamisella tuettavan työtaistelun työnantajaosapuoleen, myötätuntotyötaistelua olisi lähtökohtaisesti pidettävä suhteettomana. Lisäksi tulisi todeta selvästi, että myös tuettavan työtaistelun työnantajaosapuolelle voi työtaistelusta aiheutua niin suurta ja kohtuutonta vahinkoa, että myötätuntotyötaistelua on pidettävä suhteettomana.

8 b § [Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittisiin työtaisteluihin ehdotettu 24 tunnin enimmäiskesto on elintarviketeollisuudessa liian pitkä. Vuorokauden mittaiset työtaistelut aiheuttavat erityisesti lihateollisuudessa työnantajalle suurta vahinkoa ja vaarantavat eläinten hyvinvoinnin ja turvallisuuden. Muun muassa siipikarjan teurustus- ja valmistuslinjaston toiminnan häiriintyessä eläinten hyvinvointi saattaa vaarantua jo muutamien tuntien kuluessa.

ETL:n näkemyksen mukaan poliittiset työtaistelut tulisi kieltää kokonaan silloin, kun työtaistelu vaarantaa eläinten hyvinvoinnin ja turvallisuuden. Lisäksi poliittisten työtaisteluiden enimmäiskesto tulisi rajata korkeintaan neljään tuntiin silloin, kun työtaistelu kohdistuu huoltovarmuuden kannalta kriittiselle alalle, kuten elintarviketeollisuuteen.

Ehdotuksen toinen epäkohta on se, että 24 tunnin enimmäiskesto koskisi vain työnseisauksia. ETL pitäisi selkeämpänä ja johdonmukaisena, että kaikki poliittiset työtaistelut (kuten vuoronvaihto- tai ylityökielto) olisivat laissa samalla viivalla. Tämä vähentäisi mahdollisuuksia lain hengen vastaisiin keinotekoisiiin järjestelyihin.

9 § [Hyvityssakko]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Elintarviketeollisuusliitto ry teetti jäsenyrityksilleen marraskuussa 2023 kyselyn viimeisen viiden vuoden aikana tapahtuneista laittomista työtaisteluista ja niiden uhista. Kyselyyn vastasi 80 yritystä. Yritykset pitivät laittomia työtaistelutoimia merkittävänä ongelmana liiketoiminnalleen.

Yritykset kuvasivat laittomien työtaisteluiden tai niiden uhkien vaikutuksia vakaviksi. Laittomat lakot ja niiden uhat heikentävät yritysten toimitusvarmuutta sekä aiheuttavat yrityksille kustannusten kasvua sekä liikevaihdon ja myyntikatteen menetyksiä. Kansainväliset yritykset kokivat ongelmana Suomen maakuvan, jota lakkoilu vahingoittaa. Kansainvälisten yritysten mukaan seurauksena voi pahimmillaan olla toimintojen siirtäminen tai uusien investointien keskittyminen ulkomaille. Yritykset kuvasivat, että lakonuhat ovat edellyttäneet raaka-aineiden, pakkausmateriaalien ja valmiiden tuotteiden varastotasojen nostamista, mistä on syntynyt lisäkustannuksia. Erityisen huolissaan yritykset olivat lakkojen vaikutuksesta eläinten turvallisuuteen ja hyvinvointiin.

Laittomat lakot ovat merkittävä ongelma elintarviketeollisuudessa. Siksi lainvastaisen työtaistelun seuraamuksena tuomittavan hyvityssakon korottaminen on kannatettava ja tarpeellinen uudistus. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että hyvityssakkojen taso nousee uudistusta vastaavasti myös oikeuskäytännössä. Lakiehdotuksen perusteluissa tulisi todeta tämä vielä ehdotettua selkeämmin.

10 § [Hyvityssakkoon tuomitseminen]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

On tärkeää, että hyvityssakko voidaan jatkossakin tuomita useasti, jos lainvastainen työtaistelu jatkuu. Siksi on varmistuttava siitä, että lainvastaisia työtaisteluita koskevat riidat pystytään käsittelemään työtuomioistuimessa mahdollisimman ripeästi.

Lakiin lisättävät otsikoinnit

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

7 § Ilmoitus työnseisauksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittiset tai myötätuntotyötaistelut tulevat työnantajalle usein yllätyksenä, eikä niihin ole ollut mahdollista varautua. Niitä koskevan ennakoilmoitusajan tulisi ETL:n näkemyksen mukaan olla siten vähintään saman pituinen kuin muissakin työtaisteluissa eli ainakin kaksi viikkoa.

Eriyisen tärkeää tämä on huoltovarmuuden sekä eläinten hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta kriittisillä aloilla, kuten elintarviketeollisuudessa. Esimerkiksi siipikarjan teurastus- ja valmistuslinjaston toiminnan häiriintyessä eläinten hyvinvointi saattaa vaarantua jo muutamien tuntien kuluessa. Tämän välttämiseksi työnantajalla tulisi olla käytettävissään riittävän pitkä aika työtaisteluun valmistautumisessa.

8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ETL:n näkemyksen mukaan myötätuntotyötaisteluita koskevan sääntelyn tulee olla samankaltaista sekä työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvien että sen ulkopuolisten osalta. Myötätuntotyötaisteluilla aiheutetaan usein suhteettoman suurta vahinkoa työnantajille, joilla ei ole minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa myötätuntotaisteluiden tavoitteiden toteutumiseen. Siksi suhteettomien myötätuntotyötaisteluiden kieltä ei pitäisi rajoittaa ainoastaan tilanteisiin, joissa tuettavan työtaistelun tavoitteena ei ole työehtosopimuksen solmiminen.

Muilta osin viittaamme edellä työehtosopimuslain 8 a §:n yhteydessä lausumaamme.

8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Viittaamme edellä työehtosopimuslain 8 b §:n yhteydessä lausumaamme.

8 c § Työtaisteluoikeus virkasuhteessa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

18 a § Hyvitys

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Viittaamme edellä työehtosopimuslain 9 §:n yhteydessä lausumaamme.

18 b § Hyvityksen rahamäärän tarkistaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

3 luvun 6 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työntekijälle tuomittavaa hyvitystä koskevan ehdotuksen ongelmana, että hyvitys tuomittaisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä työtuomioistuimessa, jossa muut työrauhajutut käsitellään. Prosessiekonomisista syistä olisi suositeltavaa, että lainsäädäntö mahdollistaisi kaikkien yhteen työtaisteluun liittyvien hyvitysten käsittelemisen samassa tuomioistuimessa.

Toinen ehdotuksen ongelma on, että juuri työnantajan tulee antaa työntekijälle tieto työtaistelun lainvastaisuudesta. Merkitystä ei pitäisi olla sillä, mitä kautta työntekijä on tiedon lainvastaisuudesta saanut.

4 luvun 9 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

ETL:n näkemyksen mukaan olisi järkevintä ja yksinkertaisinta, että kaikki ehdotetut säännökset tulisivat täysimääräisesti voimaan heti lakimuutosten voimaantulopäivänä, eikä siirtymäajoille ole tarvetta. Tarpeettomat siirtymäajat aiheuttavat lainsäädäntöön turhaa sekavuutta, ja sellaisia pitäisi siksi välttää.

Nissilä Samuli
Elintarviketeollisuusliitto ry